

דפי מקורות

דף מקורות מס' 1: המקור לדין ברכת החמה

א. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נ"ט עמוד ב':

תנו רבנן, הרוצה חמה בתקופתה, לזבנה בגבורתה, ופוכבים במסלותם, ומזלות כסדרן, אומר, "ברוך עושה בראשית". ואימת הוי? אמר אביי, כל עשרים ושמונה שנים נהדר מחזור, ונפלה תקופת ניסן בשבתאי, באותה דתלת נגהי ארבע:

ב. הרמב"ם הלכות ברכות פרק י' הלכה כא:

הרואה את החמה ביום תקופת ניסן של תחילת המחזור של שמונה ועשרים, שהתקופה בתחילת ליל רביעי--כשרואה אותה ביום רביעי בבוקר, מברך עושה בראשית. וכן כשתחזור הלבנה לתחילת מזל טלה בתחילת החודש, ולא תהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום; וכן כשיחזור כל כוכב וכוכב מחמשת הכוכבים הנשארים לתחילת מזל טלה, ולא יהיה נוטה לא לצפון ולא לדרום; וכן בכל עת שייראה מזל טלה עולה מקצה המזרח: על כל אחד מאלו, מברך עושה בראשית.

ג. המאירי על מסכת ברכות דף נט/ב

הרואה חמה בתקופתה ולבנה בתקופתה כוכבים במשמרותם ומזלות כסדרן אומר ברוך עושה בראשית וענין חמה בתקופתה הוא שרואה ביום תקופת ניסן של תחלת מחזור של כ"ח שנה והוא הנקרא מחזור גדול שבשעה זו ר"ל בסוף מחזור גדול חמה חוזרת לנקודה ראשונה שבה נתלו המאורות מתחלה והוא בתחלת ליל ד' והדבר ידוע שבכל ד' תקופות מג' לג' חדשים וכל תקופה נדחית אחר חברתה ז' שעות ומחצה נמצאת דחייתה בכל שנה ל' שעות ונמצאת לד' שנים שהוא מחזור קטן של שמש ק"כ שעות שהם ה' ימים ונקרא מחזור קטן מפני שבכל מד' שנים לד' שנים באה תקופתו בתחלת הלילה.

ד. ספר התודעה פרק י"ח

מחלוקת בין החכמים הראשונים: בתשרי נברא העולם, או בניסן נברא העולם. והלכה זו של ברכת החמה בניסן, מיוסדת על דעת רבי יהושע שאומר בניסן נברא העולם: הכל מודים, כשנתלו המאורות ברקיע השמים, היתה זו שעה ראשונה של אור ליום רביעי, ולא זרחה החמה בשמי ארץ ישראל עד סוף שתיים עשרה שעות - שעה ראשונה של יום רביעי, ואז היתה תקופה ראשונה של ניסן לדעת ר' יהושע. ובכל מחזור של שנה חוזרת החמה למקום מוצאה הראשון וביום ובשעה שנתלתה בה - בתחילת ליל רביעי, ולמחרת בבוקר הרי היא נראית בתקופתה הראשונה ואז מברכין עליה:

....

בשנת חמשת אלפים שבע מאות (ארבעים ואחת) ששים ותשע - שנת תשס"ט, תמלאנה לחמה מאתים וחמש תקופות של עשרים ושמונה שנה כל אחת, ובניסן של אותה שנה שתבוא עלינו לטובה נזכה לברך

על החמה בגבורתה. ואף על פי שחשבון מאתים ושיש כפול עשרים ושמונה עולה חמשת אלפים שבע מאות ושישים ושמונה בלבד, כבר אמרו חכמים שבשנת המבול לא שמשו המזלות, ואינה עולה למנין:

דף מקורות מס' 2: מדיני ברכת החמה

א. בן איש חי שנה ראשונה פרשת עקב

הרואה חמה בתקופתה והוא מן כ"ח שנה לכ"ח שנה, והתקופה בתחלת ליל ד' וכשרואה אותה ביום בבוקר מברך בא"י אמ"ה עושה מעשה בראשית, מפני שאז היא עומדת בנקודה שהיתה עומדת בתחלת התלות ברקיע במעשה בראשית, וזמן הברכה בשם ומלכות הוא עד שלש שעות זמניות, ואם עברו ג' שעות זמניות יברך בלי שם ומלכות עד חצות היום וכמ"ש הגאון ח"ס ז"ל א"ה סי' נ"ו, ואע"ג דיש דס"ל לברך בשם ומלכות עד חצי היום הא קי"ל סב"ל, ויזהר לברך במקום שרואה גלגל החמה ולא סגי ברואה אור זריחתה בלבד וכמ"ש מחב"ר רכ"ט סק"ד, ברכה זו מצוה לברך אותה בקיבוץ עם משום ברוב עם הדרת מלך וכמ"ש האחרונים ז"ל, ואם היה ענן לא יברך עד שיעבור הענן, ואם לא עבר הענן מעליה יברך בלי שם ומלכות ואע"ג דאיכא רבים דס"ל דיברך בשם ומלכות סב"ל ועיין ח"ס שם ובנו הגאון כ"ס א"ה סי' ל"ד, והנשים נסתפק בהם הגאון ח"ס אם יברכו או לאו, ועיין להגאון בנו כ"ס שם ולכך יבואו הנשים ויעמדו אצל האשים, וכשיברך החזן לבדו בקו"ר יכוין להוציאם י"ח והנשים יכונו ג"כ לצאת י"ח בשמיעתם הברכה, וכן יכוין החזן על הסומין והם ג"כ יתכונו לצאת, והא דאין מברכים שהחיינו על מצוה זו כתב הגאון כ"ס טעם לזה:

קודם הברכה יעמדו הקהל והחזן במקום אחד על הגג.

ב. ספר התודעה פרק י"ח

ומברכין אותה לאחר שהחמה עלתה ונראית בכל עיגולה ולא בתחילת הנץ שלה; וזמנה עד שלש שעות ביום. ובדיעבד - עד חצות היום. ויש חולקים ואומרים עד שלש שעות דוקא. לאחר מכן, אומר ברוך עושה מעשה בראשית ואינו מזכיר שם ומלכות (ה' אלקינו מלך העולם) בברכה. ואם מכוסה השמש בעננים - מחלוקת בין הפוסקים אם מברכים או לא מברכים. וכתב החתם סופר שאם נראה רושמה מבין העננים, מברך בשם ומלכות, אבל כשאינה נראית כלל, נראה שלא יברך:

נשים אינן מברכות ברכה זו. ויש שכתב הטעם, לפי שמצינו בימי ירמיהו שהיו הנשים מקטרות למלכת שמים, שמא יאמרו אף עתה הן מברכות לחמה.

ומהדרין לברך ברכה זו ברוב עם, אבל אם חושש שהחמה תתכסה בעננים עד שימצא ציבור מברכין, מברך ביחידי. ונוהגין שמכריזין מבערב להשכים בפקר לתפילת הותיקין (עם הנץ החמה) ולברכת החמה, וכשגומרין תפילת שחרית בהשכמה כותיקין יוצא כל הקהל יחדיו ומברכין ברכה זו בשמחה וברוב עם. ומוסיפין לברכה זו מזמורים לפנייה ופזמונים לאחריה וגומרים בהודאה.

ג. מנהגי ארץ ישראל:

נהוג שכאשר ברכת החמה חלה בערב פסח, י"ד בניסן ה'תשס"ט, מקהילים את הציבור לאמירת הברכה (היות ובציבור עדיף מביחיד), אך לא עושים עצרות גדולות לעניין, היות שהזמן עד לביעור החמץ קצר ודחוק, והציבור עלול להיכשל באיסור חמץ.

דפי עבודה

על פי דפי המקורות

ל

הרואה חמה

לבנה

וכוכבים

ומזלות

:

.

.

.

.

מנצח

ג. השלם מתוך המ

בסוף מחזור גדול _____ חוזרת לנקודה ראשונה שבה נתלו _____ מתחלה והו

בתחלה _____

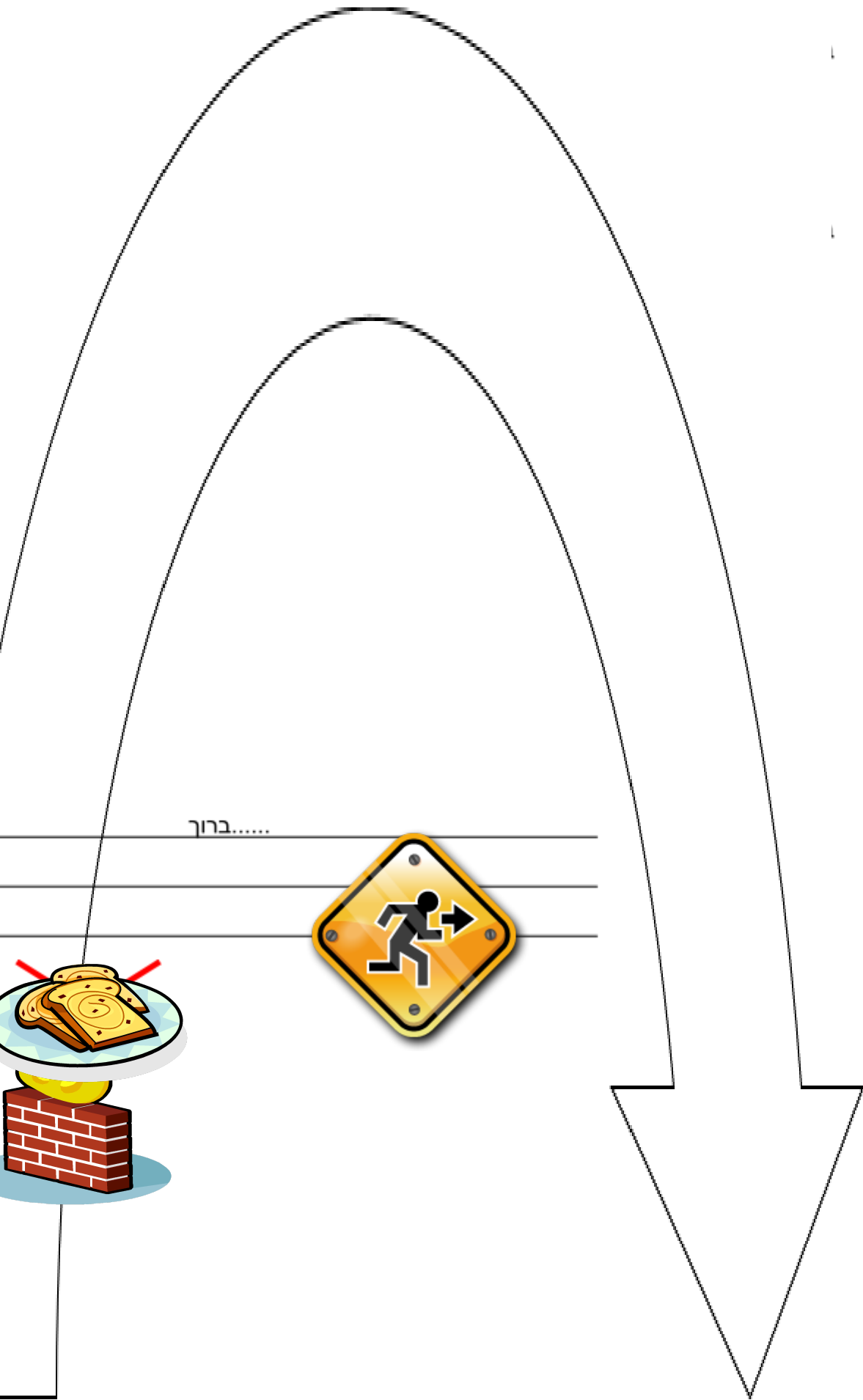
והדבר ידוע שבכל ד' תקופות מג' לג' _____ וכל תקופה נדחית אחר חברתה _____

_____ ומחצה. נמצאת דחייתה בכל _____ ל' שעות ונמצאת לד' שנים שהוא מחזור קט

שמש _____ שעות שהם ה'

ישנה מחלוקת בין התנאים, האם בתשרי נברא העולם, או בניסן נברא העולם. לדעת מי א

?מברכים ברכת החמה ב _____

ברוך.....

